

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Maaseutuverkosto järjesti maaseudun kehittämisohjelman ympäristöteemaan liittyvän opintomatkan Skotlantiin yhteistyössä Viron ja Skotlannin maaseutuverkostojen kanssa. Opintomatalla tutustuttiin Skotlannin maataloushallintoon ja kehittämisohjelman toteutukseen ministeriö, aluehallinto- ja paikallistasolla Edinburghissa sekä Skotlannin maaseutualueilla. Lisäksi matkalla vierailtiin Skotlannin kehittämisohjelman puitteissa toteutetuissa kehittämiskohteissa. Opintomatkan tavoitteena oli myös verkottaa Suomen, Viron ja Skotlannin kehittämisohjelman parissa toimivia henkilöitä.

Opintomatalle osallistuivat MTK:n liittojen toiminnanjohtajia tai heidän edustajiaan maakunnittain ja henkilöstöä MTK:n keskusjärjestöstä sekä sidosryhmäedustajat maa- ja metsätalousministeriöstä, maaseutuvirastosta, TE-keskuksista, toimintaryhmistä, ympäristökeskuksesta ja Ahvenanmaan maakuntahallinnosta. Matkalle osallistui myös lisäksi neljä henkilöä Viron maaseutuverkostosta.

Maanantai 28.9.2009

Opintomatkaryhmä kokoontui maanantai-aamuna Helsinki-Vantaan lentoasemalle lennon lähtöportille. Lento Helsingistä Frankfurtin kautta Skotlantiin lähti aikataulussaan klo 9.10. Saavumme Edinburghin lentokentälle klo 13.15 paikallista aikaa. Lentokentällä meitä oli vastassa oppaamme Mikko Ramstedt, joka toimii tällä hetkellä myös Suomi-Skotlanti seuran puheenjohtajana. Lentokentältä matkustimme Edinburghin keskustaan, jossa oppaamme johdolla lounastimme Britannia laivan vieressä sijaitsevassa ostoskeskuksessa. Britannia on Titanic laivan sisaralus, joka on nähtävillä Edinburghissa.

Tämän jälkeen kävimme kiertoajelulla Edinburghissa ja sen lähiympäristössä

tutustumassa kaupunkia ympäröiviin nähtävyyksiin ja hulppeisiin maisemiin

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa Investoi maaseutualueisiin

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Iltaohjelman jälkeen saavumme hotelli Ramada Mount Royaliin, jossa majoituimme koko opintomatkan ajan.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Tiistai 29.9.2009

Raportointiryhmä Juhani Savolainen, Vilho Pasanen, Jaakko Holsti ja Jukka Pekka Kataja

Aamupala hotellilla klo 7.30. Aamupalan jälkeen siirryimme bussilla tapaamaan Skotlannin hallituksen viranomaisia Pentland Houseen, joka oli kaupungin laitamilla oleva valtion virastotalo. Tilaisuuden oli järjestänyt Skotlannin maaseutuverkosto. Seminaari alkoi klo 10.00 ja päättyi kevyeen lounaaseen klo 12.15. Seminaarissa kuultiin kaikkiaan 8 eri asiantuntijapuheenvuoroa, joten ohjelma oli hyvin tiivis ja vauhti hengästyttävä.

Johtajan tervehdys

Meidät toivotti tervetulleeksi Skotlantiin maaseutujohtaja **Peter Russell**, (Scottish government) Skotlannin hallinnosta. Hän kertoi, että hän ja muut viranomaiset, jotka ovat paikalla, koettavat antaa yleiskuvan mitä Skotlannin maaseutuohjelmassa tavoitellaan ja seuraavina retkipäivinä meillä on sitten mahdollisuus nähdä toimintaa

käytännössä.

Skotlannin maaseudun kehittämissuunnitelma on itsenäinen ohjelma, jolla ei ole paljon tekemistä Iso-Britannian ohjelman kanssa. Edellisillä ohjelmakausilla UK ei ole saanut kovinkaan paljon rahaa EU:sta ja tämä on syynä siihen, että tässäkin ohjelmassa EU:n rahoitusosuus on melko pieni.

Ohjelmarahoista osa koostuu modulaatiovaroista sekä myös vapaaehtoisesta modulaatiosta. Ohjelman julkinen rahoitus koostuu seuraavasti:

- Vapaaehtoinen modulaatio 17 %
- Pakollinen modulaatio 7 %
- Skotlannin hallinto 67 %
- Maatalousrahasto, EARDF 9 %

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Kansallinen rahoitus on suuri, mutta siitä ei ole Skotlannissa juuri keskustelua. Tämä taas johtuu siitä, että ohjelman kansallinen osa tulee UK:n budjetista, eikä sitä kerätä suoraan Skotlannista.

Skotlantilaiset halusivat joustavan ohjelman toisin kuin komissio. Lähtökohtana oli, että ohjelmasta rahoitetaan sitä, mitä ihmiset haluavat kehittää eikä niin, että ohjelmassa on tiukat rahoitusraamit eri kohteisiin ja sen mukaan toimitaan. Tästä erilaisesta lähestymiskulmasta ohjelmaan tuli sitten erimielisyyksiä komission kanssa.

Skotlantilainen maatalous ei ole kovin kilpailukykyinen. Siksi maatalouden kilpailukykyyn parantaminen oli ohjelman keskeinen tehtävä. Metsätalous otettiin myös mukaan ohjelmaan.

Ympäristö ja maisema yleensä ovat Skotlannille erityisen tärkeitä. Maisema on muovautunut tietyn tyyppiseksi, koska maatalous ja metsätalous vaikuttavat oleellisesti maa-alueiden käyttöön ja maisemaan. Maaseutumaiseman säilyttäminen elinkeinoja tukemalla on keskeistä. Ohjelmassa on tärkeää vastata myös ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin.

Maaseutuohjelma

Seuraavaksi **Michael O'Neill** kertoi ohjelman toimeenpanosta. Ohjelmassa erikoisuutena ovat maaseudun kehittämissopimukset. Ne ovat eri toimintalinjojen toimenpiteitä käsittävä kokonaisuus. Tämä "rural priorities" kokonaisuus toimii siten, että hallinto on valinnut ne painopistealueet, joita halutaan kehittää. Maanomistaja voi tarjota omaa kehittämishanketta tai kohdettaan hallinnolle ja hallinto katsoo, sopiiko tämä kohde tähän ohjelmaan.

Modulaatio merkitsee käytännössä sitä, että suuremmat viljelijät menettävät osan tuestaan. Maaseutuohjelman rahoista valtaosa kohdistuu toimintalinjan 2 kautta jaettavaksi tueksi ja sitä kautta pääosa tuesta kohdistuu maatalouteen. Osa rahoituksesta kuitenkin kulkee toimintalinjan 3 kautta yhteisökehittämiseen, joten tätä kautta osa rahoitusta menee myös maatalouden ulkopuolelle. Artiklan 68 mukaista tukea ei ole Skotlannissa käytetty.

Valtaosa Leader-toiminnan kautta jaettavasta tuesta jaetaan toimintalinjassa 3, mutta toimenpiteitä voi olla myös muissakin toimintalinjoissa.

Ohjelmaan on tehty toistaiseksi kolme ohjelmamuutosta vuodessa. Se on enemmän kuin arvioitiin. Ohjelmamuutokset ovat aikaa vieviä prosesseja.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

CAP terveystarkastus ei juuri muuta Skotlannin budjettia, toisin kuin monissa muissa maissa. Sen sijaan vaihtokurssin muutoksella on ollut suuri merkitys. Ohjelman alussa punta oli 1,5 euroa, nyt 1,1 euroa. Näin saamme eurolla nyt selvästi enemmän puntia kuin aikaisemmin.

Rural Priorities

Yvonne Summers kertoi Rural Priorities- kokonaisuuden periaatteista ja toiminnasta. Siinä viljelijä / tuensaaja voi yhdellä hakemuksella hakea tukea moniin erilaisiin toimenpiteisiin. Kokonaisuus painottuu vahvasti tuloksiin ja niitä odotetaan toimenpiteiltä. Rural Priorities on myös kokonaisvaltainen lähestymistapa maaseutun kehittämiseen ja edunsaajien joukko on laaja. Toimenpiteitä toteutetaan yli toimintalinjojen. Summers totesi sen olevan räätälöity paikallisiin olosuhteisiin ja siksi myös toteuttamiseen saadaan paikallinen näkemys.

Järjestelmä on suunniteltu siten, että se olisi kilpailukykyinen, alueellistettu ja kohdennettu. Alueellistaminen merkitsee, että paikallisilla ratkaisulla pyritään toteuttamaan kansallisia tavoitteita. Kohdennettu taas merkitsee sitä, etteivät kaikki ole oikeutettuja, vaan ne jotka kykenevät tuottamaan toimenpiteitä ja jotka sopivat prioriteetteihin. Priorities- kokonaisuus pyrkii siihen, että hakijalle byrokratia olisi yksinkertaista siten, että viranomaiset hoitaisivat byrokratiapuolen mahdollisimman pitkälle.

Järjestelmän ensimmäisessä vaiheessa hakija ottaa yhteyttä hallintoon ja siinä keskustelussa kartoitetaan, onko hakijan suunnittelema hanke yhteensopiva kokonaistavoitteiden kanssa. Hänelle siis kerrotaan hallinnon mielipide hankkeen sopivuudesta kokonaistavoitteisiin. Hakija tekee itse päätöksen, jatkaako varsinaiseen hakemukseen saakka. Jos hän etenee, hän voi jättää hakemuksen. Hakemuksen liitteenä on toteuttamissuunnitelma sekä toteuttajan oma arviointi hankkeesta eli miten se hakijan mielestä toteuttaa asetettuja tavoitteita. Hakemus arvioidaan ja riippuen sen saamasta pisteytyksestä vertailussa muihin hakemuksiin, se hyväksytään tai ei.

Valintamenettelyssä hanke arvioidaan vasten alueellisia kehittämistavoitteita, jotka on johdettu kansallisista kehittämistavoitteista. Päätökset tekee alueellinen RPAC- Rural Policy Action Committee, jossa on mukana hallinnon eri viranomaistahot. Alueita on 11 ja niissä on hieman eri painopistealueet. Komiteoiden aluerajat ovat muun aluehallinnon mukaiset.

Rural Priorities jakautuu alaosioiden (options), ja nämä edelleen alatoimenpiteisiin (packages). Ohjeita näistä on internetissä kaikkiaan lähes 2000 sivua. Tavoitteena kuitenkin on, että kuudella klikkauksella jokainen hakija löytää etsimänsä kohdan. Koko hakeminen tapahtuu sähköisesti. Koska aivan kaikki haki-

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

jat eivät ole nettihakuun kykeneviä, autetaan heitä tarvittaessa hakemisessa. Hakemuslomake on suunniteltu ainoastaan tähän tarkoitukseen.

Minimissään päätöksentekovaihe kestää kuusi viikkoa, mutta se voi kestää paljon pitempäänkin riippuen siitä, miten hakija tietoja toimittaa. Tähän mennessä 14 kuukauden toteutusaikana on tehty 2500 sopimusta.

Eläinlääkintäasiaa

Ian Strachan eläinlääkintäyksiköstä antoi tiiviin esityksen eläinterveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista. Hänellä ei ollut ennalta valmisteltua materiaalia esityksensä tueksi. Hän kertoi, että eläinten terveyteen liittyvät asiat tulivat kerralla esiin suu- ja sorkkatauti-epidemian myötä vuonna 2001 ja uudelleen myös 2007. Ministeriöllä on työssään kolme pääaluetta; tautien ehkäisy, tautien kontrolli ja hoito ja eläinten hyvinvointi. Torjuntatyössä keskitytään 12 määriteltyyn sairauteen. Toiminta tapahtuu tiiviissä yhteistyössä elinkeinon kanssa. Keskeinen tavoite on yhdistää EU lainsäädäntö kansalliseen lainsäädäntöön. EU lainsäädäntö ohjaa nyt vahvasti koko eläinlääkintäalan kehitystä. Skotlannissa vanha eläinsojelulainsäädäntö uudistettiin 2006. Tällöin tuli paljon muutoksia. Muun muassa eläintappelu kiellettiin, eläinten hankkijalle asetettiin ikäraja ja koko vanha lainsäädäntö perattiin EU-vaatimuksia vastaavaksi.

Eläinten hyvinvointituki on ollut suosittu tukimuoto. Hakemuksia on tullut noin 2500. Sen alkaminen tosin myöhästyi, koska ohjelman hyväksymisessä tuli viivästyksiä. Ohjelma saatiin käyntiin viime vuonna. Eläinten tunnistus ja eläinrekisterit ovat hyvällä mallilla ja niiden osalta ei ole ongelmia.

Maaseudun palvelut

Seuraavan esityksen pitäjä oli **Elaine Hamilton** ja hänen teemansa oli maaseudun palvelut.

Osa Skotlannin maaseudusta on hyvin harvaan asuttua ja palvelujen järjestäminen on haasteellista ja usein vaikeasti järjestettävissä. Skotlannin maaseutualueiden kokonaisväkiluku on pysynyt melko tasaisena ja väestöstä 19 % asuu maaseudulla. Ongelmana on väestön ikääntyminen ja nuorten poismuutto alueelta. Nuorten muuttoon yritetään vaikuttaa lisäämällä opiskelupaikkoja maaseutualueilla.

Julkinen sektori on merkittävä maaseutualueilla. Jatkossa julkista rahoitusta ja palveluja jouduttaneen leikkaamaan, joten yksityisen sektorein kehittäminen on nyt todella tärkeä maaseudulla.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Skotlannissa on asunnontuotanto-ongelmia. Kilpailua asunnoista lisää myös ulkopuolelta tuleva muutto ja loma-asuntojen kasvava kysyntä. Hallitus pyrkiikin edistämään asuntotuotantoa.

Liikenneyhteyksissä erityishuomion kohteena on lauttaliikenne. Skotlannissa on paljon saaria, joiden ainoa yhteys mantereeseen on lauttayhteys. Skotlannin hallinnon maaseutubudjetista lauttaliikenteeseen käytetään vuodessa 95 miljoonaa punttaa. Nyt tekeillä on laaja lauttaohjelma, jossa kartoitetaan niin yksityisen kuin julkisen lauttaliikenteen saatavuus ja palvelut. Tietoliikennettä pyritään myös kehittämään ja voidaan mahdollisesti käyttää Leader -rahaa laajakaistoihin. Tavoitteena on, että maaseutu on kilpailukykyinen myös tässä mielessä.

Leader

Yhteisökehittämistä ja Leader – toimintaa esitteli **Angela Wiseman**. Tavoitteena tässä työssä on, että ihmiset yhteisöissään ottavat aloitteen haltuunsa oman tulevaisuutensa kehittämisessä. Hän kertasi, mitä on tehty;

- on julkaistu toimenpideohjelma 2009
- esite rahoitusmahdollisuuksista; kaikkiaan n.180 milj. punnan rahoitusmahdollisuudet vuosittain
- pystytetty Skotlannin maaseutuverkosto
- 20 paikallista toimintaryhmää
- yli 5 % maaseutuohjelman rahoituksesta Leader -toimintaan, kokonaisrahoitus 57,2 milj. punttaa, toiminta-alue kattaa 95 % maaseutualueesta
- yli 500 hyväksyttyä projektia

Jatkossa halutaan edelleen vahvistaa alueen maaseutuverkostoa ja vahvistaa maaseudun ääntä. Haasteina ovat hajaannus, sektorisoituminen ja väen vähyys.

Internetsivut ovat keskeiset toiminnassa ja verkkoyhteisö muutoinkin tärkeä. Toiminta on myös muutakin, kansallinen tapahtuma oli 25.9.2009, jolloin teemaseminaareja ja muita tilaisuuksia pidettiin ympäri maata. Jatkossa tarkoitus vahvistaa yhteyksiä Iso-Britannian muihin alueisiin ja EU-maihin.

Torpparilaitos

Seuraavana oli alustus skotlantilaisesta erikoisuudesta maanomistusoloissa eli crofting- järjestelmästä. Eesityksen piti **Ian Matheson**. Crofting on paikallinen maanomistustapa, joka on samanlainen kuin vanha suomalainen torpparikäytäntö. Siinä maanomistaja omistaa, ja torppari hoitaa maata ja maksaa maanomistajalle korvausta. Vuoden 1886 laki maanomistuksesta vahvisti tämän maankäyttömuodon ja sittemmin torppareiden asemaa on vahvistettu.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Nykyisin torppia on 18 000 kappaletta, joista 1800 on poissaolevia, eli omistaja asuu jossain muualla. Torpparijärjestelmän piirissä on maata lähes 800 000 hehtaaria, mutta maa ei ole kovin tuottavaa, sillä pääosa torpista on Skotlannin ylämailla.

Torppareista 8000 on aktiivisia maanviljelijöitä. He tekevät yhteistyötä laiduntamisessa ja käyttävät yhteislaitumia, jotka voivat olla melko laajojakin. Torppareilla on monesti myös muita ammatteja maatalouden ohella. Järjestelmän avulla on pystytty pitämään syrjäisempiä alueita asuttuna ja järjestelmä luo perustan koko taloudelle näillä alueilla. Sen avulla saadaan ympäristö- ja hyvinvointihyötyjä, joita muutoin voisi olla vaikea saavuttaa.

Toisaalta järjestelmä ei suosi aktiivista kehittämistoimintaa, koska viljelijät eivät omista maata. Vakuuksien puute rajoittaa kehittämistä. Monet muuttavat pois torpistaan ja vanhenevaa väestöä onkin näillä alueilla paljon. Aktiivisuuteen vaikuttaa myös se, että yleensä vanhempi sukupolvi pitää tiloja hallussaan pitkään ja uusi sukupolvi pääsee isännöimään torppia vasta keski-ikäällä.

Parhaillaan ollaan uudistamassa torpparilakia. Sillä halutaan torppareille vahvempaa asemaa ja siten se edistäisi alueen kehittämistä.

Torppien vuokrataso on melko alhainen, 10 - 15 punttaa/ha kun vuokrataso muutoin on pitkissä vuokrissa 35 - 40 punttaa /ha.

Metsäasiaa

Paikallisen metsähallituksen edustaja **James Ogivie** antoi meille katsauksen Skotlannin metsätaloudesta ja siellä tehtävistä kehittämistoimista.

Skotlannin pinta-alasta metsää on noin 17-18 %, eli 1,3 miljoonaa hehtaaria. Korjattava määrä on noin 6 milj. kuutiometriä ja määrä kasvaa lähivuosina kahdeksaan miljoonaan kuutiometriin. Metsistä yksityisessä omistuksessa on 840 000 ha ja loput 460 000 ha on valtion omistuksessa. Aikoinaan lähes kaikki metsät hävitettiin, mutta nyt pinta-ala on taas kasvussa. Laaditun Skotlannin metsävision mukaan vuosisadan jälkipuoliskolla ihmiset hyötyvät vahvasti alueen metsistä. Skotlannissa on kova ilmastotavoite, päästöjä tulisi vähentää 42 % vuoteen 2020 mennessä ja 80 % vähennys vuoteen 2050. Metsät ovat yksi keskeinen tekijä tavoitteen saavuttamiseksi. Uusia metsiä istutetaan ja lisätään hiilen säilöntää puuhun. Toisaalta tämä ei ole niin helppoa, sillä eri maankäyttömuotojen kesken nousee konflikteja, sillä metsien laajentaminen vie alaa lammaslaitumilta.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Vuosittaiset uudet istutukset vuosina 1980-89 olivat lähes 14000 ha vuodessa. Alat ovat laskeneet, mutta nyt on tarkoitus taas lähteä lisäämään istutuksia. Taavoitteena on noin 15000 ha istutusala. Skotlannissa metsäteollisuus on nopeimmin kasvava perusteellisuuden ala.

Metsää koskeva lainsäädäntö on melko tiukka. Hakkuisiin tarvitaan lupa ja metsät on pakko uudistaa. Toisaalta metsän uudelleen istutuksiin on saatavissa tukea ja myös metsän hoitoon voi saada tukea. Metsästys on monilla alueilla erittäin tärkeä osa metsätaloutta. Metsästyoikeus on maanomistajalla, joka voi sen vuokrata edelleen.

Jokamiehenoikeuksista on tullut uutta lainsäädäntöä. Niiden mukaan myös toisen maalla voi kulkea. Tämä skotlantilainen lainsäädäntö poikkeaa englantilaisesta.

Alustuksen jälkeen keskusteltiin laajemmin ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksesta maatalouteen. Isännät totesivat, että ensi kesänä tehdään jo politiikkaesityksiä siitä, miten maataloudessa vähennetään kasvihuonekaasuja. Keinoina ovat lannoitteiden ja lannan tarkempi käyttö, tuotannon tehostaminen eli sama tuotantotasoa pienemmällä eläinmäärällä, ruokinnan tehostaminen ym. toimenpiteet. Ruuantuotannon pitää kuitenkin pysyä vahvana, sillä väestö kasvaa ja ruokaa tarvitaan, mutta toiminnan tulee tapahtua entistä ympäristöystävällisemmin. Skotlannin maaperä sopii nurmipohjaiseen kotieläintuotantoon, joten kotieläintuotanto on jatkossakin alueen vahvuus.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

NFU

Pikaisen voileipälounaan jälkeen kipusimme bussiin ja suuntasimme kohti seuraavaa kohdetta, jossa isäntänä meillä oli Skotlannin MTK:n (NFU, National Farmers Union Scotland <http://www.nfus.org.uk>) johtaja **Johnny Hall**.

Farmers Union edustaa maataloutta Skotlannissa. Skotlannissa maa- ja metsätalous eivät ole paljonkaan tekemisissä toistensa kanssa. Maa- ja metsätaloudella on hieman ristivetoa maankäytöstä metsätalouden ja maatalouden välillä.

Hall ei kertonut niinkään luvuista, vaan enemmänkin haasteista, joita maataloudella on. Skotlanti tuottaa paljon lihaa, lammasta, ohraa ja muita maataloustuotteita. Sen lisäksi maataloudelta odotetaan nykyään yhä enemmän

maisemanhoitoa, ilmastonmuutokseen vastaamista, maaseutuyhteisöjen ylläpitoa.. Hall totesi, että mitä enemmän otamme tukea, sitä enemmän meiltä odotetaan vastausta näihin yleishyödykkeiden tuotantoon.

NFU Skotlanti on ainut organisaatio, joka edustaa maataloutta. Maaseutua edustavia organisaatioita kyllä on, mutta NFU on ainoa maatalousorganisaatio.

NFU on edunvalvontaorganisaatio joka vaikuttaa niin paikallisesti, koko Iso-Britanniassa kuin myös kansainvälisesti. Se edustaa yli puolta Skotlannin maanviljelijöistä. Yhteistyö Skotlannin ministeriön kanssa on tärkeää ja sitä tehdään alueen parhaaksi nyt ja jatkossa.

Maanviljelijät Skotlannissa eivät halua muutoksia ja he ovat sitä mieltä, että jo nyt ollaan menty huonompaan suuntaan. Johnny Hallin tehtävä on pyrkiä yhdessä hallinnon ja viranomaisten kanssa sopimaan, mihin suuntaan tulee kulkea.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

CAP toteutettiin Skotlannissa vuosina 2000-2002 sen aikaisen tason mukaan. Tuen irrottaminen tuotannosta on ongelmallista, sillä tukea voi saada, vaikka ei tuoteta. Tätä voi olla pian vaikea puolustaa, sillä kuluttajat kysyvät, että mitä tällä saadaan.

NFU vastaus kysymykseen on, että sillä saadaan paljon; hyvää ruokaa, hoidettu maisema ja muita ulkoishyödykkeitä. Jatkossa on kuitenkin mietittävä, miten mennään eteenpäin.

Naudanlihan tuotannolle on olemassa vielä pieni suora tuki. Artiklan 69 mukaan saatiin 10 % kansallinen kirjekuori ja sitä maksetaan 20 milj. punttaa vuodessa – enempää ei saa maksaa.

Nyt tukea oli myös mahdollisuus saada artiklan 68 mukaan, mutta skotlantilaiset eivät sitä halunneet. He tekivät päätöksen, etteivät käytä mahdollisuutta. Tuki oli aivan liian rajoittava ja sen osuus 3,5 %, oli liian pieni.

Hall kertoi, että Skotlannissa on keskusteltu, miten siirrytään historiaperusteisesta tuesta alueperusteiseen tukeen. Tuen pitäisi olla aktiviteettiin sidottu. Eli mitä aktiivisempaa tuotanto on, niin sitä enemmän tukea voisi saada. Paikalliset viljelijät eivät myöskään arvosta sitä, että tukea voi saada tekemättä mitään. Siksi NFU yrittääkin kovasti kehittää sopivaa järjestelmää.

Täydentävät ehdot ovat Hallin mukaan enemmänkin sellaiset, että mitä vähemmän tekee, niin sitä paremmin ehdot täyttyy. Tämä ei ole kovin aktiivinen järjestelmä. Skotlantilaiset haluaisivat kehittää tukia aktiivisempaan suuntaan, eli jos pidät lampaita ja hoidat niitä hyvin, saat tukea.

CAP-tuen jatkosta toivotaan enemmänkin mahdollisuutta tuottaa ruokaa, paluuta vanhaan tuotantoon sidottuun tukijärjestelmiin ei kuitenkaan ole. Valtaosa Skotlannin maasta, yli 5 milj. ha, on maatalouden käytössä. Se vaikuttaa koko maan ilmeeseen.

Maanviljelijöiden osuus on pieni, mutta sen välillinen merkitys Skotlannin maaseudulla on todella suuri. Skotlannissa on n. 22 000 tilaa ja keskimääräinen tilakoko on n. 100 ha. Osa tiloista on hyvin suuria, mutta niillä on huonoa maata. Maatalous on vahvasti perhevilmelmäpohjaista ja riippuvainen tuista. Viljelijöiden keski-ikä on 58 vuotta ja haasteena onkin, miten ikärakennetta saadaan parannettua. Eläintaudit ja niiden uhat ovat ongelma niistä johtuvien kustannusten vuoksi. Tällä hetkellä sinikielitauti uhkaa Skotlantia.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Skotlannista 85% on LFA-aluetta. LFA-alueena on myös saaria, joista on huonot liikenneyhteydet. Osalla alueesta eläimet voivat laiduntaa vuoden ympäri. Länsiosassa Skotlantia on hyvin sateinen ja kostea ilmasto.

Maataloudella on paljon lainaa, yhteensä 1 400 000 000 puntaa, eli noin 64 000 puntaa/tila. Lainan korko on vieläkin 6-8 %, vaikka korot ovat laskeneet. Maatalous vastaa vielä heikosti markkinasignaaleihin. Tämä on muuttumassa, mutta hitaasti.

Suurin ongelma on kauppa, Neljä ketjua hallitsee markkinoita, joista Tesco on suurin. Heillä on ostovoimaa, koska valmistajia on tuhansia. Kauppa ei ole kiinnostunut tuottajasta, vaan ottaa koko ketjun lisäarvon. Kauppa on kiinnostunut hiilijalanjäljestä silloin, kun se edistää heidän myyntiään, eli kauppa tuo raaka-aineet sieltä, mistä se halvimmalla saa.

Ruokateollisuus Skotlannissa

Eläinmääriä Skotlannissa:

464 000 pihvikarjaa
2,8 milj. uuhta
192000 lypsylehmää
37000 emakkoa

1 miljardi tuotannon nettoarvo kotieläin

Tuen irrottaminen tuotannosta on laskenut eläinten määrää.

Viljelykasvit ja peltopinta-alat:

ohra	324000 ha
vehnä	114000 ha
kaura	22000 ha
rapsi	34000 ha
peruna	30000 ha
hedelmät	2000 ha

Tuotannon arvo noin 800 milj euroa.

Politiikanäkökulmasta maatalous tuottaa yhä enemmän julkishyödykkeitä. Poliitikot ovat yhä enemmän kiinnostuneita siitä, mitä maatalous voi tuottaa maaseudun kehitykseen:

- ympäristön laatu (vesi ja maaperä)
- maatalous on tärkeä maaseudun elinkeino ja talouden pyörittäjä

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

- on tärkeää edistää eläinten hyvinvointia, pitää yllä maaseutumaise-
maa ja biodiversiteettiä.
- tuottaa maaseudun infrastruktuuria ja ylläpitää sosiaalista infrastruk-
tuuria

On perusteltava, miten jokaisella tukipunnalla yhteiskunta saa paljon enemmän.

NFU odottaa EU-rahoituksen kiristyvän, koska poliittinen paine ohjaa rahoitusta uusiin jäsenmaihiin. Samaan aikaan on ristiriitaisia toiveita, kaikkea ei voida aikaansaada yhtä aikaa. Poliitiikan tekijöiden on tehtävä päätökset ja yksittäisen viljelijän on sopeuduttava mahdollisimman hyvin. Nyt viljelijöiden on ensiksi kohdattava politiikka ja pystyä täyttämään sen vaatimukset ennen kuin voi täyttää markkinoiden vaatimukset. Suora tuki olisi suunnattava aktiivisille viljelijöille

Pinta-ala perusteinen tuki on erilaistettu heijastamaan erilaisia kustannuksia julkishyödykkeiden tuottamisessa (jos sama tuki kaikille hehtaareille Skotlannissa, tuki olisi 80 euroa). Investointeja pitäisi saada toiminnan kehittämiseen ja palkittava siitä, että ylläpidetään maaseudun elinvoimaisuutta

Jokainen viljelijä on NFU:n jäsen. Rahoitus hoidetaan jäsenmaksuilla. NFU:lla on eri osastoja, 9 aluetta, 72 yhdistystä. Jokaisessa on komitea ja alueilla oma johtokunta. Jokaisen alueen johtokunnan puheenjohtaja edustaa aluetta NFU:n johtokunnassa. Valiokuntia on eri tuotannon- ja edunvalvonnan aloilla.

NFU ei ota omaa roolia kuluttajatyössä, vaan on oma organisaatio, joka tekee tätä työtä. Tämän menekinedistämisorganisaation rahoitus tulee tuottajilta. Kuluttajalla ei ole kontaktia siihen miten ruokaa tuotetaan. Tässä on siis vielä työtä tehtävänä.

Skotlannin maaseutuohjelma käynnistyi vasta elokuussa 2008. Uusia sitoumuksia ei ole voitu tehdä, vaan ohjelmassa jatkettiin vanhoilla sitoumuksilla.

sia ei ole voitu tehdä, vaan ohjelmassa jatkettiin vanhoilla sitoumuksilla.

Vierailun jälkeen matka jatkui hotelliin. Illalla seurue jakaantui ruokailemaan kukin hyväksi katsomaansa paikkaan.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Keskiviikko 30.9.2009

Raportointiryhmä Elina Liinaharja, Juha Lappalainen, Visa Merikoski sekä Paavo Myllymäki

Tilavierailu Cumberhead Farm, Lesmahagow

Keskiviikon Lanarkshireen suuntautuneen opintoretken aluksi tutustuttiin Cumberheadin tilaan Lesmahagowissa.

Tilan isäntä William Steel esitteli Steelin suvulla vuodesta 1936 ollutta luomutilaansa. Tilaa hoidetaan yhtymänä, jossa tällä hetkellä on isännän lisäksi mukana vain hänen äitinsä. Isäntä ei asu tilalla. Hän työskentelee tilalla n. 3 päivää viikossa ja lisäksi talviaikana on kausityöntekijä. Kokonaisvahvuus on 1,5

henkilötyövuotta. William Steel piti henkilökunnan puutetta ongelmana.

Tilalla on peltoa 202 ha (upland unit) 280-320 m merenpinnan yläpuolella. Puolet on muokkaukelpoista nurmea ja toinen puoli laidunmaata. Lisäksi tilalle vuokrataan vuosittain n. 50 ha säilörehun tuotantoa varten. Nurmen lisäksi tilalla on n. 40 ha kevätvehnää ja n. 10 ha rehukaalia tai turnipsia. Lampaat ovat ulkona ympäri vuoden ja naudat laiduntavat 7 kk. Noin puolella pelloista ojitus toimii hyvin, mutta alavammilla alueilla ja osin vuorilla on huonosti läpäiseviä savi/turvemaita. Sademäärä alueella on n. 1400 mm/v. Lisäksi tilalla on metsää, mutta sen hoito on täysin erillään maataloudesta. Tila on kokonaisuudessaan ollut luomutuotannossa vuodesta 1999 alkaen ja tuotanto on Skotlannin luomutuottajien yhdistyksen ehtojen mukaista.

Tilalla on 110 emolehmää ja 300 uuhia. Emolehmät ovat Aberdeen Agnuksen ja Simmentalin risteytyksiä ja sonnit Limousin- tai Belgian Blue-rotuisia. Suurin osa naudanlihasta on markkinoitu viime aikoina suoraan sopimustuotantona vähittäiskauppaan. Uuhet ovat Texel- ja Blackfa-

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

ce- rotuisia. Pässit ovat Texel- tai Suffolk- rotua. Lampaanliha myydään joko luomulihana Tesco-ketjun kautta tai suoraan kuluttajille laatikkoon pakattuna. Osuuskunta oli perustanut oman teurastamon ja hyödyntänyt näin paikallista osaamista. Lihat pakataan laatikoihin ja kuljetetaan kylmäautolla keskitetysti suoramyyntiin isompiin asutuskeskuksiin. Liha myydään laatikoittain (lammasta/laatikko), mutta myös pienemmissä erissä. Lampaasta saa vuodenajasta ja koosta riippuen suoramyynnissä 100-150 puntaa eli n. 40 puntaa paremman hinnan kuin kauppaketjulle myydessä. Rahan saa heti, kun kaupan tilitystä joutuu odottamaan kolmekin kuukautta. Myös naudanlihaa toimitetaan jonkin verran suoramyyntiin.

Isännän mukaan skotlantilaisesta lampaasta menee vientiin 40 %. Lampaanlihan reittejä on kuitenkin vaikea selvittää, koska osa kulkee vientiin mm. Walesin kautta. Vienti on vetänyt pääosin hyvin, vaikka mukaan mahtuu kausivaihtelua.

Tilan hoitoa ohjaa voimakas ympäristönsuojelullinen ajattelu. Tila on mukana

monissa erilaisissa ohjelmissa, joten se saa ympäristöhankkeiden kustannusten kattamiseen rahaa usean eri sopoluksen kautta. Tilalle on tehty/hoidetaan seuraavanlaisia ympäristökohteita; pensasaitoja, ”riistolaitumia” linnuille ja muille luonnonvaraisille eläimille, kosteikkoja, tul-

vaniittyjä, monimuotoisuusnurmiä, suojavyöhykkeitä, tulvaniittyjä ja 1-vuotisia luonnonhoitopeltoja. Alueelle on laitettu myös yleisöttauluja, joissa on selostettu eri ympäristöhoitotoimenpiteitä.

Nautimme tilalla myös maittavat kahvit erilaisia suolaisia paloja ja kakkuja maistellen. <http://www.clydevalleyfarmsdirect.co.uk/>

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Douglas St Bride community hall

Rakennus on vanha koulu, jonka Skotlannin kirkko on ostanut 1990-luvun alussa ja vuokrannut edelleen kyläyhteisölle. Nykyinen vuokrasopimus päättyy vuonna 2013. Rakennus on rakennettu 1876 ja on päässyt jo pahasti rapistumaan. Rakennuksessa on pääsali, kaksi kokoushuonetta, tietokonehuone, kahvila ja sosiaalitalat. Douglasin kylässä on noin 1 500 asukasta. Väestö kärsii ikääntymisestä, sillä kyse on vanhasta kaivosalueesta.

Kylätalon toiminta on ollut huonosti johdettua, mikä on saattanut talouden huonoon kuntoon.

Nyt suunnitteilla on noin miljoonan punnan kunnostusurakka. Tätä varten omistuspohjaa ja rahoitusta pyritään laajentamaan sekä vuokraamaan tiloja aiempaa enemmän lähiympäristön yhteisöille. Rakentamisen lähtökohdat ovat taloudellisuus ja ympäristöystävällisyys. Budjetista on kasassa tällä hetkellä noin 25 prosenttia, joka sisältää mm. veikkausvoittovaroja ja säätiöltä myönnettyä rahoitusta (RCT). Tähän mennessä LEADER-rahoitusta on käytetty selvitystyön tekemiseen. <http://douglastalking.pbworks.com/Douglas-St-Bride's-Community-Group>

Lähiruokaprojekti South Lanarkshire Councilissä

Lanarkshiren alue oli, ja on edelleen, tunnettua maatalousaluetta. Maatiloja on alueella runsaasti. Tuotanto on ollut monipuolista: mansikkaa, tomaatteja ja hedelmätarhoja. Nyttemmin mm. mansikkatiloja on jäljellä yksi ja tomaattitiloja kaksi. Alueella on edelleen runsaasti maidon- ja lihantuotantoa.

Tilojen kehittyminen (tai taantuminen) erilaisuus suuntiin toi tarpeen lähteä kehittämään toimintaa. Painopiste oli nimenomaan hyvien maatilojen toiminnan parantamisessa. Tavoitteina ovat:

- Etelä Lanarkshiren profiilin nostaminen
- Paikallisten tuotteiden myyntituotannon arvon ja kokonaisliikevaihdon kasvattaminen
- Tunnistaa potentiaaliset, paikalliset myyntipaikat

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

- Selvittää uudet tarjontamahdollisuudet paikallisille ruoka- ja juomatoimittajille.
- Selkeyttää paikallisen ruoan ja juomien myyntiehdot

Toiminnan lähestymistavoissa tulivat esille mm tuottajien ja ostajien välisen kuilun pienentäminen; tunnistaa mahdollisuudet, ymmärtää rajoja. Lisäksi projektissa pyritään hyödyntämään muita projekteja. Kouluissa toteutettavaa paikallistuotekampanjaa, yhdistää paikallisruokaa turismiin ja kestävän kehityksen teemoihin. Työhön päätettiin käyttää Skotlannin maaseudun

kehittämishjelmaa. Lanarkshiren alueesta on 90% maaseutualueita. Rahoituksena olivat LEADER ja SLC –rahastoja. Mainittakoon, että hanketta vetävä Yvonne Rogers on myös LEADER –koordinaattori.

Hankealueella on kaksisataa tuottajaa, joiden tuotanto on kattaa suhteellisen hyvin koko maataloustuotannon. Suomalaisittain aluetta voi pitää hyvinkin tehokkaana maantieteellisenä alueena tuotantoineen ja kuluttajineen. Kuluttajat ovat kuitenkin lähellä ja tieverkostot ovat hyvät. Eli kysyntää on.

Hankkeen tutkimustuloksina on havaittu, että 40% tuottajista tunnistaa kaupan esteitä. Näitä ovat mm. suurimpien tuottajien vähäisempi kiinnostus yhteistyöhön, halvempien vaihtoehtojen tarjonta kaupoissa, paikallisen kaupan suhtautuminen sekä rahoituksen saannin vaikeudet. Vastaavasti 80% tuottajista oli valmiita yhteistyöhön. Lisäksi verkostojen havaittiin olevan hyviä.

Hankkeen toimenpiteitä, joita on tehty, tai suositellaan tehtäväksi ovat: uuden kysynnän kasvattaminen ja luominen mm ruokatapahtumia järjestämällä, luomalla ja kiihdyttämällä taloudellista kasvua, yhteistoiminnan lisääminen sekä esitteiden ja nettisivujen laadinta.

Hankkeessa on toteutettu myös kursseja. Tällainen oli mm ” Maatila perheenä” –kurssi, jossa tavoitteena oli viljelijäperheiden muutosvalmennus.

Hankkeen avulla on pidetty myös erilaisia tapahtumia:

- Lähiruokatapahtuma kesäkuussa, tapahtumaan osallistui 28 tuottajaa
- Royal Highland Show

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

- Osallistuminen Clagowissa pidettyyn Good Food Show, jossa kävi yli 20 000 kävijää
- 15 nautatilan yhteisen tuotemerkin luonti

Kaikkiaan hanke vaikutti hyvinkin selkeältä. Lähtökohdissa, ongelmassa ja toimenpiteissä oli kieltämättä yhtäläisyyksiä Suomeen.

Uusiutuvan energian ja yhteisökuljetusten kehittämisprojekti

Eteläisen Lanarkshiren maaseutualueella toimii Rural Development Trust Ltd. (RDT). Yhtiö aloitti toimintansa vuonna 2004 tavoitteenaan tuottaa kuljetuspalveluita kunnallisille ryhmille ja "ei voittoa" tuottaville organisaatioille.

Yhtiö tuottaa nyt yli 100.000 matkaa vuodessa ja toiminta on yhdistetty paikallisten kou-

lujen ja yhteisöjen kuljetustarpeisiin. Rekisteröityjä yhteisöjä on yli 200 kpl. RDT kaikki autot voivat käyttää keittorasvoista tuotettua biodieseliä, joka on sekoitettu normaalin dieselin joukkoon.

Yhtiö on toiminut myös menestyksellä uusiutuvan energian saralla. Yhtiöllä on kuuden kilowatin tuulivoimala. Se on tuottaa tuulisähköä joka vuosi yli 7500 kw. Tuulesta saatua sähköä hyödynnetään biodieselin tekoprosessissa

Lisäksi RDT tekee omaan käyttöön vuosittain 30.000 litraa biodieseliä pääasiassa alueen koulujen keittiöiden käytetystä keittorasvasta. Kouluja, joilta keittorasvoja kerätään, on jo yli 130 kpl.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Kerätty keittojäteöljy on ilmaista. Sen keräämisen ja varastoinnin kustannukset tulevat kuitenkin yhtiölle. Lisäksi yhtiö joutuu maksamaan käyttämästään biodieselistä polttoaineveron. Käyttökokemukset ovat hyviä. Ainoastaan kylmällä ilmalla on ollut moottoreilla käynnistysvaikeuksia.

Carmichaelin maatila

Seuraava vierailukohteemme oli Carmichaelin suvun hallussa vuosisatoja ollut maatilamatkailukohde. Jo tilan isännän Richard Carmichael of Carmichael titteli ”30. johtaja nimessä ja aseissa ja 26. Carmichaelin maiden paroni” pisti mieltämään, mitä on odotettavissa. Vastassamme oli kuitenkin perinteiseen kilttiin pu-keutunut varsin vuolassanainen tilan isäntä, joka esitteli tilaa monipuolisesti.

Tilan kokonaispin-
ta-ala oli noin
1000 ha. Tilalla
harjoitettiin maati-
lamatkailun ohella
myös mm. kauriin
kasvatusta. Lisäk-
si tilalla oli oma
kotiteurastamo ja
vahakabinetti.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

New Lanark – esittely

New Lanark on kyläyhteisö, jonka David Dale perusti vuonna 1785 uuteen teollisuusympäristöön. Alueelle nousi Clydejoen vesivoimalla toimivia puuvillan kehräämöjä ja paikallisesta hiekkakivesta rakennettuja vuokratasarmien luonteisia asuntoja tehtaiden työvälille. Vuoteen 1820 mennessä kylän asukasluku oli noussut noin 2500 henkeen ja tuohon aikaan se oli suurin puuvillatuotannon keskus koko maassa. Nykyään sama kyläyhteisö on mielenkiintoinen matkailukohde.

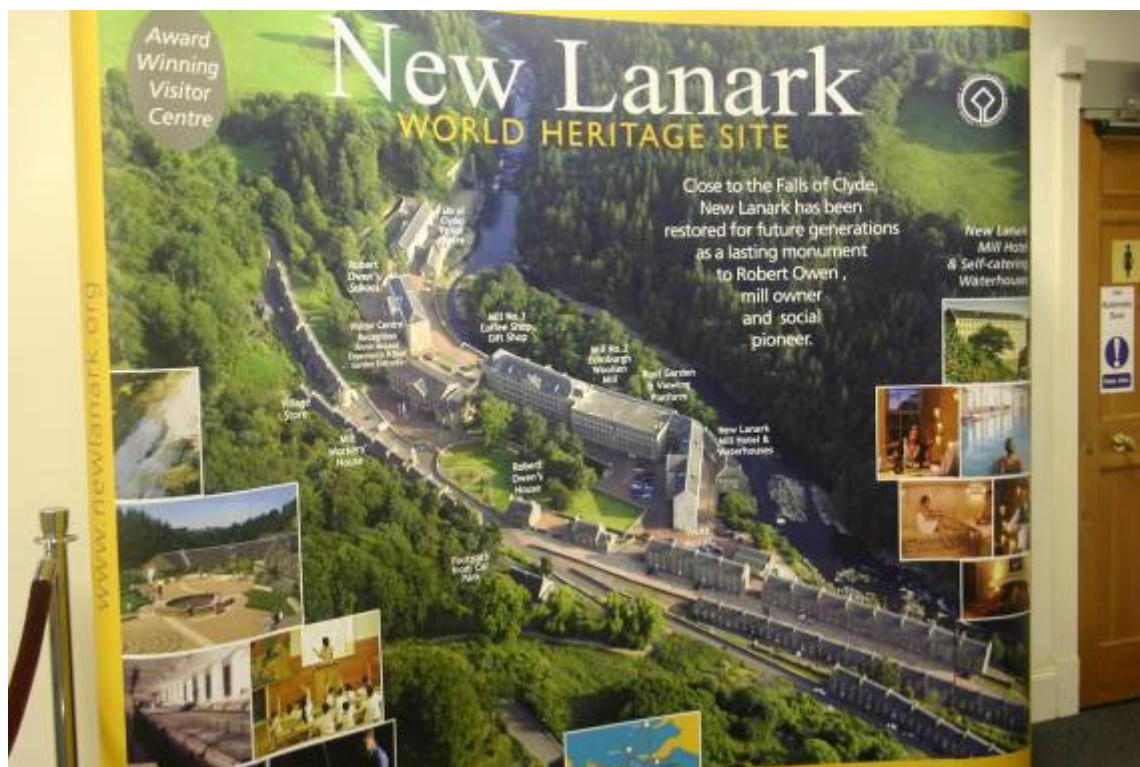
David Dalen valistuneen vävyn, Robert Owenin johdolla New Lanarkista kehittyi kuuluisa kyläyhteisömalli vuosina 1800 - 1825. Owen panosti liiketoiminnan parantamiseen

ja laajentamiseen ja hän rahoitti yhtiön saamalla voitoilla sahan, sosiaalisia ja koulutoimeen liittyviä uudistuksia, joiden tavoitteena oli parantaa hänen palveluksessaan olleiden työläisten elämänlaatua. Hän kielsi pienten lasten käytön työvoimana omissa puuvillatehtaissaan: sen sijaan hän perusti kylään edistykseellisen koulun, joka tunnettiin nimeltä "luonteenkasvatusinstituutti" ja jonka puitteissa toimi muun muassa maailman ensimmäinen alakoulu. Siellä järjestettiin myös erilaisia iltakursseja. Opetussuunnitelmassa korostettiin voimakkaasti musiikkia, kuvataiteita, luonnontieteitä, historiaa ja maantiedettä, kuten myös lukua ja kidoitustaitoa sekä aritmetiikkaa, näissä opinahjoissa ei sallittu minkäänlaisia rangaistuksia. Koulun lisäksi kyläläisille oli tarjolla ilmainen terveydenhuolto, sairaskassa ja saastöpankki sekä lyhennetty työaika. Kylässä oli myös kauppa, josta asukkaat saattoivat ostaa elintarvikkeita ja kotitaloustavaraa alhaiseen hintaan.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Puuvillatehtaiden tuotanto jatkui vuoteen 1968. Teknologian kehityksen myötä koneita käyttäneet vesirattaat korvattiin vähitellen vesiturbiineilla ja vuonna 1898 alueen tehtaat aloittivat oman sähköntuotantonsa vesivoimalla. T&Nä teollisen vallankumouksen aikana perustettu kyläympäristö on säilynyt ilman suurempia rakenteellisia muutoksia; nykyään siitä on tehty suojeltu alue, jonka huollosta vastaa riippumaton säätiö, New Lanark Tmt. Kylän nykyinen vskiluku on noin 180 henkeä. He asuvat kauniisti kunnostetuissa 1700-luvulta peräisin olevissa rakennuksissa, joiden sisätilat on modernisoitu, mutta rakennusten historiallinen luonne on säilytetty. Vuoden 2001 joulukuussa New Lanark liitettiin UNESCO:n maailmanperintölistaan.

New Lanark Tmst -säätiön toimesta moniin kylän rakennuksista on pystytetty palkintoja voittaneita näyttelytiloja ja sinne on järjestetty palveluja alueella vierailuille. Alueella on nähtävänä entisöity kehräämötyöläisten asuinrakennus, jossa voidaan tutustua elinolosuhteisiin 1820-luvulta 1930-luvulle. Kyläkauppa on niin ikään kunnostettu ja sinne on pystytetty Robert Owenin aikaista alkuperäistä kauppaa esittelevä näyttely sekä vanhanajan tyylin mukainen kauppaliike. Robert Owenin omassa talossa voidaan tutustua näyttelyyn, joka kertoo kuuluisan tehtailijan elämäntavasta ja toiminnasta yhteiskunnallisena uudistajana. Alueen keskusrakennuksessa on nähtävänä toimivia tekstiilikoneita ja mielenkiintoinen audiovisuaalinen uuteen vuosituhanteen suuntautuva ajatusretki, jonka nimenä

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

on Annie McLeod Experience. Kokemusta elävöittävät audiovisuaalisen uusteknologian mahdollistamat erikoistehosteet. Retken oppaana toimii Annie McLeod-nimisen kehräämötöyläistyön "haamu", joka vie näyttelyvieraat takaisin 1800-luvun New Lanarkiin ja kertoo kylan elämästä Robert Owenin johtamana 1820-luvulla. Näyttelyvieraat voivat valintansa mukaan kuunnella Kanen kommenttejaan englanniksi, ranskaksi, saksaksi, italiaksi, espanjaksi tai japaniksi. Robert Owenin perustama alakoulu entisöitiin vuonna 2001. Siellä voidaan tutustua 1820-luvulla New Lanarkissa tyypilliseen luokkahuoneeseen, New Lanarkin entisöinnistä kertovaan näyttelyyn "Saving New Lanark" sekä katsella vaikuttava audiovisuaalinen esitys uudelta vuosituhannelta. Siinä Harmony-niminen aikamatkaaja vuodelta 2200 tuo esiin asioita, jotka olivat tärkeitä Robert Owenille ja jotka ovat edelleen olennaisia maailman kansalaisille 2000-luvulla. Myös tätä esitystä voi pyynnöstä seurata joko englannin, ranskan, sahan, italian, espanjan tai japanin kielellä. Owenin perustaman alakoulun tiloissa on lisäksi innovatiivinen vuorovaikutteinen valo-, ääni- ja värigalleria, jossa voidaan seikkailla moniaistiympäristössä.

New Lanarkissa voidaan myös nauttia kylän luonnonkauniista jokiympäristöstä

ja miellyttävistä kave-lyreiteistä pitkin Clydejoen jyrkkinä nousevia ranta-alueita, jotka nykyään muodostavat luonnonsuojelualueen nimeltä "Falls of Clyde Wildlife Resewe". Kyläyhteisössä on runsaasti muutakin nähtävää, esimerkiksi Skotlannin luonnonsäätiökeskus "Scottish Wildlife Trust Visitor Centre" sijaitsee siel-

lä. Alueella on myös kahvila "The Mill Pantry" ja siellä on myytävänä kotiteollisuustuotteita, kirjoja, lahjatavaraa ja matkamuistoja. Yksi tehdastyöläisten rivitaloista on muunnettu hyvinvarustetuksi nuorisomajaksi ja 1700-luvulta peräisin oleva Clydejoen rannalla sijaitseva kehräämö on taidokkaasti entisöity ja siitä on kehitetty mukava New Lanark Mill Hotelli, jossa on 38 huonetta. Hotellin lähellä, kauniilla joentöyräillä sijaitsee lisäksi vuokrattavia loma-asuntoja. Näyttelyvieraiden kannattaa myös käydä kauniissa kattopuutarhassa, jonka lintuperspektiivistä näköala kylään on upea. Puutarhaan pääsee tekstiiliineiden näyttelyalueen Mill 3, tason 4 kautta Hotelli ja näyttelykeskus ovat avoinna vuoden ympäri.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Matkailijaryhmät ovat tervetulleita. Kyläyhteisön alueella on runsaasti tarjolla monipuolista ja palkintoja saanutta tietopuolista ohjelmaa.

Torstai 1.10.2009

Leader- toimijoiden retkipäivä

Raportointiryhmä Mikko Haakana, Kari Tavaila, Minna Nikula ja Pekka Nyman

Opintoretkipäivä Scottish Bordersiin. <http://www.bordersforesttrust.org/> Päivän aikana tutustuimme projekteihin, joita Skotlannissa on toteutettu kylätoiminnan, luomutuotannon ja metsätalouden osalta. Isäntinä toimivat Billy McKissock ja Lyndsey Kelly edustaen Scottish Borders Council- organisaatiota joka hallinnoi alueen LEADER- toimintaa.

Alueen asumistiheys oli 24 henk./ km². Maatalous on kylällä hyvin tärkeää, ja alueella on paljon lohikalastusjokia. Hallituksen edustaja puhui ja hän olikin sitten seuranamme loppupäivän esitellen sitä mukaa kun etenimme paikasta toiseen.

Joillekin meistä tuli tunne, että Skotlannissa ihmiset tietävät laajemmin toisten asioista ja eri rahoituskanavista.

Yrittäjälle Skotlannissa tuki on 50 % mutta suoria yritystukia ei myönnetä lainkaan Leaderin kautta.

Skotlannissa on hyvin kunnianhimoiset ympäristötavoitteet, ja rahaa on varattu paljon esim. taimien istuttamiseen. Tukia ei kuitenkaan haeta tavoitteiden mukaisesti. Ikärajoitus tuille on 16 v. – ilman yläikärajaa. Skotlannissa ollaan siirtämässä lisää rahaa sisäisesti Leader -toimintaan.

Kaikki tieto löytyy netistä, maatalous ja Leader -tuet on yhdistetty yhden katon alle mikä on kulttuurinen muutos. Skotlannissa ei voida tukea myöntää maanvil-

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

viljelijöille jos tuetulla toimenpiteellä ei ole hyötyä kenellekään muulle kun viljelijälle itselleen.

1. kohde oli vanhan koulun kunnostaminen monipuoliseksi kylätaloksi; Creating the Hub at Lamancha. <http://www.lamanchahub.org.uk/>
Kylätalon kunnostaminen oli 5-vuoden LEADER -projekti ja oli saanut tukea 40 000 puntaa. Kylässä asui n. 600 asukasta ja matkaa Edinburghista oli n. 30km.

Kunnostetun vanhan koulun tutustumiskäynti antoi positiivisen kuvan rakentamisen ekologisuudesta ja hyvästä uusien materiaalien ja lämmitysmuotojen käytöstä vanhassa kivitalossa. Uudet englantilaismalliset nostettavat energia-ikkunat olivat lämmöneristyskykyiset ja mielenkiintoinen ensituttavuus.

Yleisesti ja kaikkialla puutteena kunnostetuissa ja muissakin rakennuksissa oli ilmanvaihdon ja siihen liittyvän lämmön talteenoton kehittymättömyys. Seurauksena voi olla rakennevirheitä ja kosteusvaurioita seuraava 15 vuoden aikana uusilla lämmöneristeillä kunnostetuissa rakennuksissa.

Kylätalohanke tiheästi asutulla alueella on elinvoimainen ja varmasti onnistunut Leader -hanke. Koulurakennus, jossa vierailimme, oli ollut tyhjillään 20 vuotta. Hankkeella avulla on tarkoitus luoda paikallista taloutta, työpaikkoja, kulttuuritoimintaa. Vuokrahuoneet tuottavat 2/3 menoista.

Suomessa on samantyyliä hankkeita paljon. Hankkeen yhtä osaa voisi toteuttaa Suomessakin kirjastoajatuksella, eli kun kaupungeissa lakkautetaan kirjastoja, niin niitä voisi siirtää kylätaloille ja siellä harrastaa lainaustoimintaa.

Ulkona katolla oli aurinkokerääjä, mikä oli rahoitettu hankkeen kautta. Suomessa monet kysyvät rahoitusta ilmalämpöpumppuihin, mitä emme suoranaisesti yksittäishankkeena rahoita.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Idea, mikä syntyi kylätalolla: Voisimme rahoittaa Suomessa hanketta jossa kyläläiset yhdessä rakentavat aurinkokerääjän alustan itse. Ohjeita löytyy netistä ja tulee huomattavasti halvemmaksi mitä valmiina ostettu, samalla tulee sosiaalista kanssakäymistä kyläläisten kanssa. Menetelmää voisi hyödyntää useisiin yksityisiin taloihin.

2. kohde Luomutila Whitmuir Organics at Lamancha, SRDP Rural Priorities rahoitettu maatilayritystukihanke. <http://www.whitmuirorganics.co.uk/>

Paikka oli 50 ha luomutila. Tilalla myytiin oman tilan tuottamia luomutuotteita sekä muiden lähiympäristön luomutilojen tuotteita valmiin kanta-asiakasverkoston kautta suoraan. Luomutila toimittaa n. 170 henkilölle viikoittain luomulaatikon kotoille. Laatikko sisältää kasviksia, vihanneksia yms. tuotteita.

Tällä hetkellä rakentavat ja laajentavat uutta kahvilaa, kauppaa ja galleriatilaa nykyisen pienen luomukaupan tilalle. Yrittäjä saa 50 % tukea kahvila/galleria -rakennukseen. Edinburghista tulee paljon ihmisiä käymään luomutilalla ja nauttivat kahvista ja taiteesta sekä viettävät aikaa.

Tilaa laajennettiin ekologisella ja paikallisella rakentamisella, puurakentaminen Skotlannissa tuntui olevan harvinaista. Tilan järjestelyt olivat erinomaiset ja hygieeninen teurastamo antoi kuvan laadun varmistuksesta ja sen kohdillaan olostilalla.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Scottish Bordersin alueella tuli vastaan ensimmäinen Border Collie, joka oli tilan töissä ja alkuperäisenä koirarotunaan (tai seropi). Kanat olivat lisätuotantoa ja sikojen sijoittaminen korkealle kukkulalle laitumien ja peltojen yläpuolelle on aika nerokas ratkaisu ravinnevalumien kiinniottossa viljelykasvien avulla. Yritystukien avulla on saatu aikaan laajeneva ja maailman muutoksissa tulevaisuudessa hyvin toimeentuleva tila.

3 kohde. 7stanes at Glentress, Forestry Commission (ERDF rahoitettu kehittämishanke) <http://www.forestry.gov.uk/forestry/achs-5rnfvj>

Metsähallituksen mailla oleva maastopyöräilyhanke. Keskitetty maastopyöräily maailman luokan keskuksiksi Tweed Valleystä.

Kaikilla on vapaa pääsy pyöräilemään ja retkeilemään. Jos ei ole omia varusteita, niin niitä voi vuokrata. Kypärän vuokra on 3 puntaa/vrk, pyörän vuokra on 20 puntaa/pv. Paikassa on n. 400 km reittejä ja alueen rakentaminen ja valmistaminen on vaatinut 200 henkilön työpanoksen. Paikassa käy n. 400 00 kävijää vuodessa, eikä kyseessä ole pelkkä maastopyöräilypaikka vaan siellä voi harrastaa myös kuntopyöräilyä ja tutustua erilaiseen metsäkasvatukseen...

Hankeella on tarkoitus kasvattaa n. 1 milj. punnalla 3 vuoden sisällä majoitustilaa, jotta saisivat vierailijoiden viipyvän pidempään. Syy muutokseen foot & mouth disease eli eläintauti. Saadakseen turistit palaamaan oli keksittävä vetonaula. Myös terveystarkastukset ovat tärkeä asia sekä talouskasvu. 95 % vierailijoista palaa 3 vuoden sisällä takaisin, ja heitä tulee ympäri maailmaa. Suurena tavoitteena on saada lisää naisia pyöräilemään maastoon.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Reitin tuntumaan rakennettiin uutta 5 miljoonan punnan opastuskeskusta, jossa erikoisuutena oli se, että piharakennelmat olivat jo lähes valmiit, kun rakennuksen perustuksia vasta valettiin. Hiirihaukan pesän parkkipaikalla (Buzzard's Nest Car Park) näimme lähtöpisteen rakentamista ja käytössä olevia reittejä. Reittien (Glentress) alueella pesi 5 kalasääskeä (Ospreys), joita on onnistuttu kotiuttamaan uudelleen Skotlantiin. Erikoisuutena metsään oli asennettu lepakonpönttöjä (batboxes) kahdelle eri lepakkolajille. Lahopuut ovat tärkeä elinympäristö lepakoille ja ne ovat EU:n tiukasti suojeltavia lajeja. Metsähallituksen edustaja kertoi myös, että metsätaloudessa säästetään 400m säteellä vyöhyke kanahaukkojen (Goshawks) pesien ympäriltä, poiketen Suomessa sovelletusta EU lainsäädännöstä.

Kokonaisvaltainen palvelukonsepti joka on lisännyt yrityksiä ja palveluja alueella. 7 stanes on tullut brändiksi ja myyvät tällä hetkellä brändilisenssejä paikallisille yrittäjille. Greenlife -turismi kasvaa kovasti. Mahtavaa liiketoiminta- ja palveluajattelua!

Matkan varrella huomattiin että monissa liikennemerkeissä teiden varrella lukee: Kiitos kun ajatte varovasti. Asenne-ero Suomeen nähden on valtava. Täällä kiitetään ja kannustetaan, Suomessa sakotetaan, uhataan ja rangaistaan.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Isäntänämme oleva Billy kertoi matkalla, että heillä on Leader -hanke jossa pyritään tutustuttamaan nuoria kalastukseen ja saamaan heitä innostumaan siitä. Tämä herätti meissä ideoita hankkeesta, jonka voisimme toteuttaa omalla alueellamme.

4 kohde. Philiphaugh Salmon Viewing centre. LEADER+ rahoitettu kehittämisshanke. <http://www.salmonviewingcentre.com/>

Kyseessä oli lohimuseo ja esittelytilat, puutarha-alue, joitakin eläimiä esim. pöllöjä ja karjaa. Pienehkö ja suomalaisin silmin katsottuna erittäin tavallinen kohde. Erittäin suurena miinuksena kohteelle, joka oli saanut vihreän matkailun plakatin seinälleen, olivat häkeissä viruvat huuhkajanpojat, joita käytettiin vetonauloina kuten Itä- ja Pohjois-Suomessa karhunpentuja aikanaan. EU:n soisi pistävän myös skotit ruotuun lintujen räkkäämisessä.

Lohiportaiden tarkoitus jäi epäselväksi, koska virta lohiin perehtynein silmin olisi ollut paras kunnostaa luonnonmukaisella uomarakenteella, vaikka vettä ei yläaltaalla olisikaan saanut laskea. Padon hempuli rakenne (rikkoontunut elokuun tulvissa) yllätti aamupäivän laadukkaiden kohteiden jälkeen. Mieleen jäi jenkkituristeille suunnattu paikka.

Etrick river on varmaan lohien kalastajille kohtuullinen paikka, vaikka kalastuksen hintoja ei tullutkaan esille. Paikan historia v.1645 Phillphaugin taistelun taistelukenttänä on varmaan asiakkaita lisäävä elementti, joka kiinnosti paljon kehnoa turistiryssä enemmän.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Alueella oli myös laadittu patikkapolkuja ja siellä oli hirsiravintola. Kalahankepaikka oli suunnattu nuorille opiskelijoille ja esittelytilassa kerrottiin millaisia uusia lohella oikein on ja siitä miten lohien kehitys etenee. Esittelytilassa oli TV näytöt, joista näki joen vedenalaista toimintaa. Tutustuimme lohien kutemispaiikkaan ja paikan pitäjä kertoi minkä verran lohien kutemisen jälkeen selviytyy aikuisiksi kaloiksi ja minkä verran palaa uudestaan kutemaan samaan paikkaan. Tämä oli kylläkin jokseenkin turhaa tietoa meille...

Hankkeen tavoitteena oli saada nuoret innostumaan kalastuksesta ja kalan kasvattamisesta sekä saada nuorille tietoa kalan elinkaaresta.

Ruokailun yhteydessä vaihdettiin myös muutamia hyviä ideoita ja kerrottiin heille Suomen Leader -toiminnasta ja verrattiin Suomen toimintaa Skotlannin toimintaan.

5 kohde oli Borders Forest Trust, Volunteer and youth Training project, Monteviot, Nurseries, Ancrum, Jedburgh. LEADER- rahoitettu nuorisohanke.
<http://www.bordersforesttrust.org/>

Tutustuimme puualan nuorisohankkeeseen. Paikka oli toiminut ennen puukouluna, jonka säätiö oli ostanut 75/25 % osuudella. Hankkeen kohderyhmänä ovat 16–25 v. nuoret, jotka olivat ”syrjäytyneitä”.

Hankkeessa opiskeltiin tekemään erilaisia puutyöhön liittyviä asioita. Tavoitteena oli tuottaa vähän laadukasta sahatavaraa ekologisesti viereiselle puusepän verstaalle, jossa tuotettiin korkealaatuisia ja arvokkaita huonekaluja lähimetsästä. Yritys oli löytänyt hyvän markkinaraon IKEAn lastulevy- ja kiinnailmiötuotannolle. Asiakkaat olivat valmiita maksamaan hyvän hinnan ekologisesti tuotetusta,

paikallisesta puusta valmistetuista huonekaluista. Nuorten valmistamat kalusteet olivat mittatilaustuotteita, joten tilauksen toimittaminen kesti pitkän aikaa. Tuotteet olivat arvokkaita ja uniikkikappaleita.

Tällä hetkellä entisen koulun tiloissa toimivilla vastuuhenkilöillä ei ole ollut aikaisemmin minkäänlaista kokemusta puutyöstä, vaan he olivat olleet ammattilaisia finanssimaailmassa. Tiloihin oli rakennettu galleria, jossa oli esillä valmiita nuor-

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

ten valmistamia tuotteita. Hankkeen tämän hetkisenä tähtäimenä on, että paikka tuottaa suurta voittoa - toiminta on jo tällä hetkellä vakavarainen.

Hyvä esimerkki laadukkaan puutuotannon markkinaraosta, jolle on kysyntää kiinnailmiön aikakautena keskellä lamaa; vähän ja kalliilla.

Hankkeen nuoret istuttavat ja tutustuvat myös metsään ja metsänkasvatukseen. Joka viikko oli yksi vapaaehtoispäivä, jolloin alueen eläkeläisiä tuli työskentelemään nuorten kanssa ja opastamaan heitä esim. puiden istuttamisessa ja hoidossa. Henkilöt, jotka ovat ”puukoululla” töissä, käyvät luennoimassa ja kertomassa eri kouluille paikasta ja rohkaisemassa nuoria osallistumaan toimintaan.

Päivä kului nopeasti ja oli antoisa! Saimme paljon ideoita omaan Leader -toimintamme kehittämiseen. Matkasta jäi mieleen Leader -toiminnan voimakas sitoutuminen suoraan maatalouteen ja meidän toimintaryhmämme ohjelman asettamat rajoitukset toiminnalle. Tulevaisuudessa ohjelmien kirjoittamisessa kannattaa uudistamisen ja täydentämisen näkökulma ottaa huomioon myös kesken ohjelmakauden, kun EU:ssakin muutoksia tapahtuu kaiken aikaa.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Perjantai 2.10.2009

Aamupäivällä järjestimme hotellillamme palauteseminaarin yhdessä Skotlannin, Viron ja Suomen/Ahvenanmaan maaseutuverkostojen toimijoiden kanssa. Seminaarissa käytiin vielä läpi matkalla opittua ja kenties epäselviksi jääneitä asioita ja kuulumme esitykset Suomen, Ahvenanmaan ja Viron kehittämissuunnitelmista sekä maaseutuverkoston toiminnasta.

Tiina Malm Maa- ja metsätalousministeriöstä kertoi omassa puheenvuorossaan Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämissuunnitelmien sisällöstä ja tavoitteista sekä ympäristötoimenpiteistä, joita suunnitelmassa on toteutettu.

Teemu Hauhia maaseutuverkostoyksiköstä kertoi Suomen maaseutuverkoston toiminnasta ja tavoitteista. Ave Bremse Viron maaseutuverkostoyksiköstä toi omassa puheenvuorossaan esiin Viron maaseudun kehittämissuunnitelman sisällön ja tavoitteet sekä kertoi toimenpiteistä, joita Virossa on verkostotoiminnan puitteissa toteutettu.

Maaseutuverkoston opintomatka Skotlantiin 28.9. – 2.10.2009

Toimintaryhmän edustaja Minna Nikula Aktion Österbottens r.f.;stä kertoi vielä seminaarin viimeisessä esityksessä niistä toimenpiteistä ja esimerkeistä, joita Suomen ja erityisesti hänen toimintaryhmänsä alueella on toteutettu Leader-toiminnan puitteissa.

Seminaarin loppuksi käytiin vielä yleistä keskustelua viikon tapahtumista ja todettiin yhteisesti, että opintomatalla on ollut hyvä toimijoita verkottava vaikutus. Opintomatkalaiset olivat erittäin tyytyväisiä matkan vierailukohteisiin, josta suuri kiitos kuuluu Skotlannin maaseutuverkoston erinomaisesti toteutettuun järjestykseen.

Matkaseurueemme kotimatka alkoi puolelta päivin bussimatalla Edinburghin lentokentälle. Lento Frankfurtin kautta Suomeen lähti klo 13.45.

Opintomatkaraportin kuvat; Erik Lööper, Yrjö Ojaniemi, Visa Merikoski sekä Paavo Myllymäki